1939 ий
18
СЕНТЯБРЬ
№ 81 (580)
Акше 5 ыр.

9-ше ИИ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Ӱрвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден Горком орган

СССР Калык Комиссар-шамыч Совет председатель В. М. МОЛОТОВ йолташын 1939 ий 17 сентябрьыште радио дене ыштыме речьше

Йолташ-шамыч! Мемнан великий элын гражданже ден гражданкыже-шамыч!

Польско-германский война дене лийше событийшамыч польский государствын внутренний несостоятельностьшым да явный дееспособный огылжым ончыктеныт. Польский правящий круг-шамыч обанкротитлалтыныт. Чылажат тиде эн кӱчык жапыште лийын.

Иктаж-мыняр кок арня жап гына эртен, а Польша уже чыла шке промышленный очагшым йомдарен, кугу олала-шамычын да культурный центр-шамычын кугу ужашыжым йомдарен. Польский государствын столицыже семын Варшават тедла уке. Польский правительствын кушто улмыжым нигӧат ок шинче. Польшын населенийже шкенжын незадачливый руководительже-шамыч дене судьбан произволышкыжо кудалталтын. Польский государство да тудын правительствыже фактически существоватлымыж чарненыт. Тыгай положенийлан лийын, Советский Союз ден Польша коклаште ыштыме договор - шамыч шке действийыштым чарненыт.

Советский правительство могырым шке государствыжын безопасностьшо шотышто поснак заботитлыме положений Польшышто создаватлалтын. Польша СССР-лан угрозым ыштен кертше керек могай случайность ден неожиданностьлан удобный поле лийын. Советский правительство пытартыш жап марте нейтральный лийын кодын, но тудо ончыктымо обстоятельствылан лийын, лийше положений деке тедла нейтрально относитлалт ок керт.

Советский правительство деч умбакыжым, Польшышто илыше да ожно правадыме наций положенийыште лийше, а кызыт случай воляшке йӧршеш кудалтыме единокровный украинец да белорусс-шамычын судьбашт дек безразличный отношенийым требоватлаш огеш лий. Польшышто илыше шке иза-шольо—украинец-шамыч ден иза - шольо—белорусс - шамычлан полыш кидым пуаш советский правительство шке священный обязанностьшылан шотла.

Чыла тидлан лийын СССР правительство таче эрдене Москваште польский посоллан нотым вручитлен, кушто заявитлен, что советский правительство Йошкар Армийын Главный командованийжылан войска-шамычлан границым вончаш да Западный Украинысе да Западный Белоруссийысе населенийын илышыже ден имуществыжым шке аралымашке налаш распоряженийым пуэн.

Советский правительство тыгак тиде шотышто заявитлен, что ик жапыштак тудо чыла мерым тышке ышташ шона, чтобы польский калыкым тудын неразумный руководительже-шамыч дене шупшылалтше злополучный война гыч утараш да тудлан мирный илыш ден илаш йӧным пуаш.

Сентябрьын первый числалаштыже, кунам запасыште улшо - шамычым Украиныште, Белоруссийыште да эше ныл военный округлаште Йошкар Армийыш частичный призыв эртаралтын, Польшысо положений раш огыл ыле да тиде призыв предосторожность мера шот дене эртаралтын. Польский государство тыгай вийдымылыкшым да тыге вашке сӱмырлымыжым, могайым уже пӱтынь Польшышто ужаш лиеш, ончыкта манын, нигӧат шонен кертын огыл. Туге гынат, тиде сӱмырлымаш шинча ончылно, а польский деятель-шамыч йӧршеш обанкротитлалтыныт да Польшышто положенийым вашталташ способный огытыл, запасный-шамычым кызыт призыватлыме дене кугу пополненийым налын мемнан Йошкар Армий шке ончыланже шындыме почетный задачым честь дене шуктыша.

Правительство шке пеҥгыде ӱшанымашыжым выражатла, что мемнан Пашазе-Кресаньык Йошкар Армий тиде ганат шке боевой куатшым, сознательностьшым да дисциплиным ончыкта, что шке великий освободительный задачыже-шамычым шуктымашым у подвиг, героизм да слава дене леведеш.

Тидын денак пырля, Советский правительство польский посол лӱмеш колтымо шке нотажын копийжым чыла правительство-шамычлан колтен, кудын дене СССР дипломатический отношенийым иметла, да тидын годым заявитлен: чыла нине эл-шамыч шотышто Советский Союз нейтралитет политикым проводитлаш тӱҥалеш.

Тидын дене внешний политика линий шотышто мемнан пытартыш мероприятий - шамычна определятлалтыт.

Правительство тугак Советский Союзын гражданже-шамыч дек тыгай умылтарымаш дене обратитлалтеш. Запасный-шамычым призыватлыме дене мемнан граждан-шамыч коклаште снабжений шотышто карточный система пуртымо лиеш манын лӱдмӧ дене продовольствийым да моло сатум шукырак копитлаш тыршымаш палемдалтын. Правительство тидым заявитлаш кӱлешлан шотла: продукт-шамычлан да промсатулан карточный системым вводитлаш тудо ок шоно, даже, внешний событий-шамыч дене лукмо государственный мера-шамыч икмыняр жаплан шуйнат гынат. Лӱдам, продовольствий ден сатум утыж дене налын оптымаш деч нуно гына эҥгекыш логалыт, кӧ тидын дене заниматлаш да кӱлдымӧ запасым копитлаш, тыге тудым локтылалтме лӱдыкшыш подвергатлаш тӱҥалеш. Мемнан эл чыла кӱлеш ҫене обеспечитлыме да снабженийыште карточный система деч посна обходитлалт кертеш.

Кызыт мемнан задача, кажне пашазе ден кресаньыкын задачыже, кажне служащий ден интеллигентын задачыже тыште улеш, чтобы шке постшышто честно да самоотверженно трудитлаш да тидын дене Йошкар Армийлан полышым пуаш.

Мемнан славный Йошкар Армийын боецше-шамычым налаш гын, то мый ом сомневатле: нуно родина ончылно шке долгыштым честь дене да слава дене шуктат.

Советский Союзын калыкше-шамыч, мемнан элын чыла граждан ден гражданкыже-шамыч, Йошкар Армий ден Военно-Морской Флотын боецше - шамыч промышленностьышто да колхозлаште трудын у, эше нигунам уждымо успехше-шамычым ыштышлан, боевой фронтлаште Йошкар Армийын у славный сеҥымашыже-шамычлан советский правительство йыр, мемнан большевистский партий йыр, шкеныштын великий вождь йыр, мудрый Сталин йолташ йыр, нигунам лийдымын чот сплотитлалтыныт.

Германский самолетын границым нарушатлымыже

15 сентябрьыште Олевск ола (Украина) ӱмбаке палыдыме самолет толын лектын. Мемнан войска-шамычын пулемет дене лӱйкалмекышт, самолет Лучино ял деран волен шинчын. 2 моторан немецкий самолет бомбардировщик улмаш, тудын 5 еҥ состав дене улшо экипажшым Киевыш колтымо, а самолетым охранышш налме.

Йошкар-Оласе шемер-шамычын митингше

1939 ий 17 сентябрьыште 11 часат 30 минутышто Советский правительствын главаже, СССР Наркоминдел В. М. Молотов йолташ правительствын распоряженийже нерген радио ден увертарыш. Молотов йолташын тиде сообщенийже лӱмеш посвятитлыме митингыш тӱжем дене Йошкар-Олан шемерже - шамыч погыненыт ыле. Митингыште Марийский АССР СНК председатель Абрамов йолташ Молотов йолташын увертарымыже нерген пеш раш каласен пуыш.

— „Кызыт Польша существоватлымым чарнен, Варшава уке. Польша ятыр шолдра промышленный да культурный центр-шамычым йомдарен. Иктат каласен огеш керт, кушко польский правительство куржын“,—ойлен Молотов йолташ.

Абрамов йолташ шке ӱшандарымыжым выразитлыш, что чыла Советский калык ден пырля мемнан республикын шемерже-шамычат, коммунистический партий вуйлатыме дене ондаксе семынак нимогай паника деч посна шке постыштыт трудитлаш, труд производительность верч кучедалаш тӱҥалыт.

Призывник-шамыч лӱм дене да комсомол лӱм дене Иванов да Желонкин йолташ-шамыч чыла молодежьым шкенан пеледше родинам аралымашке шогалаш ямде лияш ӱжыч, чтобы нимогай случайностьят, тӱжал тушман-шамычын нимогай фокусшыштат мемнам расплохеш авырен ынышт керт.

Ондре Васюк.

Призывын первый кечыже

ЧАПЛЕ ПОПОЛНЕНИЙ

Пӱйто лӱмын лийме семын, таче, 15 сентябрьыште, ийгече путырак сай лийын. Шыже велыш тайныше кечат, таче кеҥеж кечыла шыранен онча. Куштылго шыже саҫласе пушеҥгылан тӱрлӧ чия дене чиялтыме гай оралгаш тӱҥалше лышташлажым тарватылеш.

Таче оласе молодежь путырак куанен. Вет кужу жап вучымо кече—призыв толын шуын.

Призывной пункт оласе молодежь дене темын. Кажныже пайрем семын моторын чиен, кажныжын куаныше, шыргыжше тӱсым ужат. Кажне рвезе ен шке долгшым честно шуктынеже.

Кандаш шагат жап эртаралтмек ВКП(б) Йошкар Ола горкомын военный отдел вуйлатышыже Никитин йолташ призывник-шамыч дене митингым эртарыш. Митинг деч вара призывной комиссий шке пашажым ышташ тӱҥале.

Комиссийыш эн первый музыкально - театральный училищын студентше А. В. Рыбаков йолташ пурыш. Тудын капше таза. Медицинский персонал тудым ончаш тӱҥале. Чыла вере тудым годен маныт.

— Иктаж моч коршта?—врач йодеш.

— Мыйын нимат ок коршто, таза улам,—вашешта тудо.

— Родитель-шамычет улыт?

— Мланем отсрочка пуалтшаш, мый отсрочкым ом нал, мыйым армийыш налза.

Призывной комиссий Рыбаков йолташын йодмыжым шуктен.

Призывной комиссийын ӱстелже деке таза, кукшӧ капан, лопка вачан призывник—шофер Банников йолташ лишеме.

— Банников йолташ армийыш каяш желатлет?—военком йодеш.

— Тидым ойлыманат огыл, тидлан мыйын желаний кугу. Мый комиссий дечын шке специальность дене каяш йодам,—ойла Банников йолташ.

— Годен улат, НКВД войскаш, бронетанковый частьыш колтена, — манын военком результатым каласыш.

— Кунам колтеда? Те кужу жап ида вучыкто,—ойла Банников йолташ,—мый кеч тачак каяш гынат, ямде улам.

Икте почеш весе призывной комиссийыш пурат. Тужечын кажныже куанен, шыргыж лектеш.

— Мыйым Военно-Морской Флотыш налыч,—манын куанен Бессонов йолташ шыргыжеш.

— Мый шке шонымемым шуктышым, — ойла Григорьев йолташ.—Изи годсекак летчик лияш шоненам ыле. Ната Бабушкина лӱмеш аэроклубышто тунемынам. Призывлан летчик званийым налын толынам. Призыной комиссий мыйым ВВС-ыш зачислятлен.

Кажне призывник шке родинажым мужественно, моштен да храбро защищатлаш ямде улеш. Тачысе призывник-шамыч кӱлеш лиеш гын эрлак снайпер, тале кавалерист, отважный пехотинец, отличный артиллерист, танкист, летчик лийыт.

Призывын первый кечыже пеш сай, организованно эртен. Тений Йошкар-Ола Йошкар Армий ден Военно-Морской Флотлан чапле пополненийым пуа.

Иг. РОЖКИН.

ИЗБИРАТЕЛЬ-ШАМЫЧ КОКЛАШТЕ

Мый Марийский АССР Верховный Советын Кокымшо Сессийже эртымекак, Сессийын эртымыже нерген избирателем - шамыч коклаште отчитыватлаш тӱҥальым. СССР Верховный Совет да Марийский АССР Верховный Совет Сессийын материалжым колхозник-шамыч пеш интересоватлен колыштыт. „Пробуждение" колхозышто (Кугунур ял совет, Ронго район) мыйын отчетем колышташ пеш шуко колхозник, колхозница-шамыч погыненыт ыле. Ойлымем внимательно колыштыч. Марийский АССР Верховный Советын Кокымшо Сессийже нерген ойлымекем, нуно чыла государственный заданийым жап деч ончыч темаш обязательствым пуыштт. Сессий эртыме нерген шуко вопросым пуэдыштт. Мый нунылан келшыше умылтарымашым пуэнам. Утларакшым местный Советлашке кузе сайлыме нерген йодыныт.

„Кундыш" колхозышто отчитыватлымем годымат шуко калык погынен ыле. Туштат избиратель-шамыч шке ӱмбакышт кугу обязательство-шамычым налыч: чыла планым жап деч ончыч темаш обязатлалтыч. Кызыт „Кундыш" колхоз зернопоставкым, натурплатым тичмашын темен. Кажне колхозник государственный план темышаш верч кучедалеш.

Колхозник-шамыч налме обязательствыштым сай шуктен толыт.

Марийский АССР Верховный Совет депутат—

М. И. Тарасова.

Положенийым тунемыт

Кузнецовский ял совет кӧргысӧ колхозлаште (У-Тор'ял район) местный Советлашке сайлыме нерген Положенийым виян изучатлат. Теве Эркан-сола начальный школын учительже Ф. Веденькин „Какшан" колхозышто план почеш занятийым эртара. Тудо колхозник-шамычлан чыла главам раш умылтара, нунын вопросыштлан раш вашмутым пуа.

Тиде ял советыште 20 агитатор пашам ышта. „У вий" колхозышто умылтарымаш паша сай кая. Комсомолец Яшметов йолташ занятийым эртармыж ден пырля пырдыж газетым регулярно луктын шога.

М. Веденькин.

КОМСОМОЛЕЦ-ШАМЫЧ ПРИМЕРЫМ ОНЧЫКТАТ

Морко район, Шале ял совет, „Патыр" колхоз пеленсе комсомольский организаций колхозын кеч могай пашаштыжат активно участвоватла. Комсомолец, комсомолка-шамыч уборка жапыште шкеныштын инициативыштым ончыктышт да агитационно-массовый пашам кумдан ыштен шогышт.

Нуно пасушто газетым йӱкын лудмашым, РСФСР, МАССР Верховный Совет Сессийын материалжым да местный Советлашке сайлыме нерген Положенийым умылтарымашым эреак эртарен шогеныт.

Комсомолец, комсомолка-шамычын паша производительностьышт 2—3 гана кугемын. Теве комсомолка Кольцова шурно погымаште 120 кылта олмеш 300 кылта мартен тӱредын, Семенова Вера, Петрова Анна, Алексеева Ольга, Игнатьев Григорий, Иванов Виктор паша нормым 187 процент мартен темен шогеныт. Комсомолец Филиппов Михаил уржа ден шӱльым тӱредмаште кугу сеҥымашым ыштен. Кодшо ий сезоныштo комбайн ден 100 гектарым, а тений 120 гектарым тӱредын. Кечаш паша нормым 300 процентлан темен толын. Филиппов йолташ шке рекордшым комсомолын XXI славный юбилейжылан посвятитлен.

Комсомолец - шамычым колхозышто руководящий пашаш выдвигатлыме. Михайловым колхоз председательлан, Новиков А. МТФ вуйлатышылан, Никитиным счетоводлан, Игнатьевым бригадирлан выдвигатлыме улыт. Нуно комсомолын доверийжым пашаштышт честь дене шуктат.

Кызыт комсомол радам гыч пеледше элнам аралаш 4 комсомолец-шамыч Йошкар Армийыш каят. Кодшо ийлаште Йошкар Армийыш кайше 4 комсомолец, кызыт лейтенант да младший командир лийыныт.

Кызыт комсомольский организаций Ленинско-Сталинский комсомолын XXI идалыкшым вашлияш ямдылалтеш. Комсомолец-шамыч беседа-шамычым эртарат, местный Советыш сайлыме нерген Положенийым тунеммашым кумдан организоватленыт. Пытартыш жапыште ВКП(б) историй, международный положений, моло вопрос денат лекцийым организоватлыме.

М. Семенов.

Йошкар Армий радамыш призывной комиссий дене призывын первый кечыштыже приниматлыме призывник-шамыч (шола гыч, шинчат): И. М. Белоусов, А. В. Рыбаков, Н. И. Баушников; (шогат) Ф. А. Алексеев, С. И. Кузьминых.

Фото М. Чуршуковын.

Сессий материалым изучатлат

„Йошкар - Шернур" колхозышто (Шернур район) колхозник ден колхозница-шамыч внеочередной Нылымше Сессийын материалжым виян изучатлат. Агитатор А. Т. Петров йолташ колхозник - шамычлан Молотов йолташын „Советско-германский договорым ратифицироватлыме нерген" сообщенийжым, Ворошилов йолташын Всеобщий воинский обязанность шотышто законопроект нерген ыштыме докладшым, Сессийын приниматлыме закон-шамычым, местный Советлаш сайлыме нерген Положенийым сай умылтара. Колхозник - шамыч Сессийын материалжым изучатлаш куанен кошттыт.

М. Тымбаршев.

Пионерский активым сайлыме нерген

ВЛКСМ-н Х-шо с'ездше да ВЛКСМ ЦК-н II-шо пленумжо пионерский организаций - шамычын пашашт нерген да нунын активышт коклаште пашам ыштыме нерген кугу вниманийым ойырен. 5 сентябрь гыч мемнан республика мучко пионерский активым сайлымаш тӱҥалын. Сайлымашын успехше тудлан ямдылалтмаш деч да тудым эртарымашын качествыж деч зависитла. Кодшо ийыште эртыше пионерский активым сайлымаште, ВЛКСМ райком, школласе комсомольский организаций-шамычын да вожатый-шамычын начар ямдылалтмыштлан кӧра, политический под'ем ситыдымын ыле, а южгынамже сайлымаш нерген ВЛКСМ ЦК-н утвердитлыме инструкцийжым нарушатлымаш лиеден. Тыгай факт-шамыч Ронго, Оршанка районлаште лийыныт.

ВЛКСМ ЦК-н инструкцийже почеш чыла звено-шамычын вожатыйышт да отряд-шамыч советын председательышт шкеныштын ондаксе пашашт нерген отчитыватлат улыт, теве тидыжым южо школлаште соблюдатлен огытыл. Тиде тужеч лийын, что чыла вожатый-шамыч инструктажым эртен огытыл, шке отрядыштышт пашам кӱлеш семын шынден огытыл.

Теният ВЛКСМ южо райком-шамыч да вожатый-шамыч коҥшийсе йоҥылышым повторитлат. Йошкар-Ола Медведево школышто старший пионервожатый Мухина йолташ нимогай предварительный ямдылалтмаш деч посна отрядын сборжым поген да тиде сбореш звеньевой-шамычым, пионерский отрядын советшым сайленыт. Нимогай отчетымат вожатый ыштен огыл. Тиддеч посна, вет звеньевой вожатый-шамыч отрядной сбореш огыл, а звеньевой сборешак сайлалтшаш улыт.

Тыгай факт дек ВЛКСМ Йошкар-Ола райкомын школьный молодежь да пионер-шамыч отдел дене заведующийже Гортэ йолташ серьезно относитлен огыл, ВЛКСМ Йошкар-Ола райком вожатый-шамычым шке жапыште подбиратлен шуктен огыл, садланак августовский семинарыш 96 пионервожатый толшаш олмеш 20 еҥ гына толыныт ыле. Чылалан раш, пашам тыге шындымек сай результатым вучаш ок лий.

Косолап районыштат семинарым эртарымаш шотышто паша начар. Але мартеат тушто семинар эрталтын огыл. ВЛКСМ Косолап райкомын школьный молодежь да пионер-шамыч отдел дене заведующийже Зубарев йолташ, очыни, монден, что пионерский организацийыште паша вожатый-шамыч дене пашам сайын ыштыме деч тичмашлан зависитла. ВЛКСМ Юринский райкомын секретарьже Галин йолташ район мучко кунар отряд улмым да кунар вожатый кӱлмым ок пале.

Пионерский активым сайлымашым эртарымаш—комсомолын ответственный пашаже. Райкомол-шамыч, эн ондак школьный молодежь ден пионер-шамыч отдел дене заведующийышт пионерский активым сайлымашын да тудым эртарымашын кугу значенийже нерген вожатый-шамычлан велэ огыл, но чыла пионер-шамычлан сайын умылтарышаш улыт. Школласе комсомольский организаций-шамыч пионерский пашан состояниыже верч персональный ответственностьым нумалыт. Сайлымашлан мемнан пионер-шамыч ямдылалтыт манын, сайын тунемшаш верч, сай дисциплина да внеклассный паша верч социалистический соревнованийым да ударничествым кумдан шараш кӱлеш, чтобы тиде сайлымаш-шамыч школысо чыла пашам утларак саемдышашлан способствоватлышт.

Угыч сайлыме пионерский актив, комсомолын вуйлатымыже дене, школа-шамычлан мемнан партийын XVIII-ше с'ездын шындыме исторический задача-шамыч шуктымаште кугу полышым оказыватлен кертеш.

Ф. БАХТИН.

Марксизм-ленинизмым тунемше-шамычлан полыш

Социалистический государство развиватлалтмын кок фазыже

(Государство нерген кумышо беседа)

Тиде беседыште теве мо нерген ойлаш тӱҥалына: мемнан социалистический государство кузе развиватлалтын, кузе да молан тудын функцийже да паша методшо вашталтыныт.

Ленин ден Сталин мемнам туныктат: пролетарский революций ден социалистический строительствын развиватлалтмышт ден пырля, социалистический государство ончылан революцийын шындыме задача-шамычым разрешитлыме семын, государство шкежат пенгыдемеш да развиватлалтеш, тудын функцийжат, паша методшат вашталтыт.

Эше 1926 ийыштак, пролетариат диктатурын кум основной сторонаже нерген ойлен, Сталин йолташ ончыктен: „Пролетариатын диктатуржо шкенжын период-шамычым, шкенжын особый форма-шамычым, пашан тӱрлӧ методшым иметла“ (Вопросы ленинизма, 113 стр.)

Государство нерген марксистско-ленинский учений шкенжын эн кӱкшӧ развитийжым Сталин йолташын ВКП(б) XVIII с'ездыште ыштыме докладыштыже муын.

Сталин йолташ—мемнан элын социалистический государствыже октябрьский революций жап гыч шке развитийыштыже кок главный фазым (ступеньым) эртен,—манын ончыктен.

Первый фаза Октябрьский революций гыч эксплуататорский класс-шамычым пытарымаш марте периодым заниматлен.

Социалистический государство развитийын первый фазыжын периодыштыжо тудын основной задачыже сӱмырал шуымо класс-шамычын сопротивленийыштым шалатымаште, интервент-шамычын нападенийышт деч элым аралымашым организоватлымаште, империалистический ден гражданский война дене разрушатлалтше калык озанлыкым восстановитлымаште да капиталистический элемент-шамычым пыташлан условий-шамычым ямдылымаште лийын.

„Тидын дене келшышын,—Сталин йолташ ойлен,—мемнан государство тиде периодышто кок тӱҥ функцийым шуктен шоген. Первый функций—сӱмырымӧ класс-шамычым эл кӧргыштӧ пызыралмаш. Тидын дене мемнан государство тӱжвачынже тылеч ончычсо государство-шамычым напоминатлен, кудын функцийышт непокорный-шамычым пызыралмаште ыле, но туге гынат, тыгай принципиальный разница лийын: мемнан государство эксплуататорский меньшинством шемер-шамычын большинствожын интересыже лӱмеш пызырен шоген, а тылеч ончычсо государство-шамыч эксплуатироватлыме большинством эксплуататорский меньшинствон интересыже лӱмеш пызыреныт. Кокымшо функций—элым ӧрдыж гыч нападатлымаш деч аралымаш. Тидын денат тудо тӱжвачынже тылеч ончычсо государство-шамычым напоминатлен, кудо тугак шке элыштым вооруженный аралымаш дене заниматленыт, но туге гынат тыгай принципиальный разница лийын: мемнан государство ӧрдыж гыч нападатлымаш деч шемер-шамыч большинствон сеҥен налмыжым арален, а тылеч ончычсо государство-шамыч тыгай случайлаште эксплуататорский меньшинствон поянлыкше ден привилегийжым гына араленыт. Тыште эше кумышо функций ыле—тиде мемнан государствын органже-шамычын хозяйственно-организаторский да культурно-воспитательный пашашт, кудын цельже у, социалистический озанлык ростокшо-шамычым развиватлымаш паша ыле. Но тиде у функций тудо периодышто серьезный развитийым налын огыл“.

Шке развиватлалтмыжын первый фазыштыже тудын ончылно шогышо тиде задача-шамычым советский государство честь дене шуктен.

Гражданский войнан ийлаштыже Пашазе-Кресаньык Йошкар Армий вооруженный белогвардейский полчища-шамычым да иностранный интервент-шамычын войскаштым шалатен. Советский властьын карательный органже-шамыч пеш шуко контрреволюционный заговорым, мятеж-шамычым ликвидироватленыт, сӱмырымӧ класс-шамычын сопротивленийыштым чаманыде пызыралыныт.

1929 ийын мучаштыже, колхоз ден совхоз-шамычын кушмышт ден пырля, советский государство класс улшо кулачествым ликвидироватлымаш, пытарымаш политикыш куснен. Советский государство кресаньык-шамычлан кулак-шамычын вольыкыштым, машиныштым да моло инвентарьым колхоз-шамычын пайдаштлан конфисковатлаш разрешитлен. Кулачество экспроприироватлалтын. 1918 ийыште капиталист-шамычым экспроприироватлыме семынак, нунат экспроприироватлалтыны т. Разница тушто гына ыле: капиталист-шамыч деч шупшын налме производство средства-шамыч, фабрика ден завод-шамыч государство кидыш каеныт, а кулачество деч шупшын налме производство средства-шамыч колхозыш ушнышо кресаньык-шамычлан лийыныт. Мемнан партий, уло советский калык кулачествым ликвидироватлымашым тудын последствийже дене 1917 ийын октябрьыште лийше революционный переворотын значенийже ден ик тӧр улшо келге революционный переворот семын аклат. Советский калык обществын у качественный состоянийыш скачокым ыштен, кушто кулачество уке, вет кулачество—мемнан элыште пытартыш да эн многочисленный эксплуататорский класс ликвидироватлыме.

„Тиде революцийын своеобразийже,—„ВКП(б) историйыште“ ойлалтеш,—тыште ыле: тудо **кӱшыч**, государственный властьын инициативыже почеш, кулацкий кабала ваштареш эрыкан колхозный илыш верч кучедалше кресаньык-шамычын миллионный массышт могырым гыч **ӱлыч** вигак поддерживатлыме дене ышталтын“. („ВКП(б) историй“, 291—292 стр).

Мемнан государство развитийын первый фазыже периодышто калык озанлыкым восстановитлыме да социалистический индустриализацийым шарымаште моткоч кугу пашам ыштыме. Советский интеллигенцийын ятыр кадрже-шамыч создаватлалтыныт. Шемер кресаньык-шамыч массын сплошной коллективизаций корныш шогалмыже дене ял озанлык социалистический рельсыш пенгыдын шогалын, массовый колхозный движений шарлен.

Социалистический государство развитийын кокымшо фазыже оласе да ялысе капиталистический элемент-шамычым ликвидироватлымаш жап деч озанлыкын социалистический системыжын тичмашын сеҥымыже да у Сталинский Конституцийым приниматлыме марте периодым заниматла.

„Тиде периодын тӱҥ задачыже,—Сталин йолташ ойлен,—пӱтынь эл мучко социалистический озанлыкым организоватлымаш да капиталистический элемент-шамычын пытартыш кодшыштым ликвидироватлымаш, культурный революцийым организоватлымаш, эл аралашлан вполне кызытсе армийым организоватлымаш. Тидын дене келшышын мемнан социалистический государствын функцийже-шамычат вашталтыныт. Эл кӧргыштӧ военный темдалмаш функций пытен—отмиратлен, вет эксплуатацийым пытарыме, эксплуататор-шамыч тедла уке улыт да темдалашыжат нигӧм. Темдалме функций олмеш государствын социалистический собственностьым вор-шамыч деч да калык добрам расхищатлыше-шамыч деч аралыме функций лектын. Элым ӧрдыж гыч нападатлымаш деч вий дене аралыме функций тичмашын аралалт кодын, тыгеже тугак Йошкар Армий, Военно-Морской Флот, да тугак мемнан элышке иностранный разведка-шамычын колтымо шпион, убийца, вредитель-шамычым кучен пытарашлан да наказатлашлан кӱлешлык карательный орган-шамыч да разведка аралалт кодыныт. Государственный орган-шамычын хозяйственно-организаторский ден культурно-воспитательный паша функцийже аралалт кодын да тичмаш развитийым налын. Ынде мемнан государствын эл кӧргыштӧ тӱҥ задачыже мирный хозяйственно-организаторский ден культурно-воспитательный пашаште лийын шога. Мемнан армийым, карательный орган-шамычым да разведкым налаш гын, нуно шкенышт пӱсышт дене элын кӧргышкыжӧ огыл, а тудын деч ӧрдышкӧ, внешний тушман-шамыч ваштареш виктаралтыныт“.

Ынде, кунам мемнан эл шке развитийжын у периодышкыжо, бесклассовый социалистический обществым ыштымашым завершитлыме да социализм гыч коммунизмыш постепенно кайме периодыш вончен, социалистический государство развитийын кокымшо фазыжым характеризоватлыше задача ден функций-шамыч пеш важный значенийым приобретатлат.

Кызытсе жапыште мемнан государствын эл кӧргысӧ основной задачыже мирный хозяйственно-организаторский да культурно-воспитательный пашаште улеш.

Советский государство развитийын первый фазыже периодышто государственный орган-шамычын хозяйственно-организаторский да культурно-воспитательный паша функцийже серьезный развитийым налын огыл, вет тудо жапыште советский государство тӱҥ шотышто чыла шке вийжым да средстважым сӱмырымӧ класс-шамычын сопротивленийыштым пызыралмашке, калык озанлыкын чыла сферыштыже социалистический экономикым создатлымашке, капиталистический элемент-шамычым пытарашлан условийым ямдылымашке виктарен ыле.

Кызыт гына, кокымшо фаза периодышто, эксплуататорский класс-шамычым пытарымек да элыште озанлыкын социалистический системыжым утвердитлымек, мемнан государственный орган-шамыч чынак чак, чыла элын масштабыштыже, шемер-шамычым коммунистический воспитатлымаш пашашке пижыныт.

Сталин йолташ государственный орган-шамычын хозяйственно-организаторский ден культурно-воспитательный пашаштын функцийжым советский государствын у функцийже манын ойла. У, потому что тудо социалистический государствын гына лийын кертеш. 1934 ийыште английский писатель Уэллс дене беседоватлымаштыже Сталин йолташ тыге ойлен, что озанлык чынжым гын „капиталистический государствылан шагал касатлалтеш, озанлык тудын кидышште огыл. Наоборот, государство капиталистический озанлык кидыште улеш“ („Вопросы ленинизма“, стр. 602).

Ынде, социалистический государство развитийын кокымшо фазыштыже, эл кӧргыштӧ военный пызыралмаш функций отмиратлен, вет эксплуатацийым пытарыме, эксплуататор-шамыч тедла уке улыт, пызыралаш нигӧм. Мемнан элын вооруженный вийже, карательный органже-шамыч, советский разведка шке пӱсӧ могыржо дене уже эл кӧргыш огыл, а тӱжваке, внешний тушман-шамыч ӱмбак обращатлалтыныт. Ынде хозяйственно-организаторский ден культурно-воспитательный пашан задачыже-шамыч эл кӧргыштӧ эн основной улыт. Советский демократизмын принципше-шамыч шкенышт эн кӱкшӧ развитийым кокымшо фазыште налыныт, кунам Сталинский Конституций негызеш мемнан государственный властьын высший органлашкыже всеобщий, прямой, тӧр да тайный сайлымаш эртаралтын.

„Ме ынде,—Сталин йолташ ойла,—историйыште але уждымо, шке формыжо да функцийже дене первый социалистический государство деч ятыр ойыртемалтше йӧршеш у, социалистический государствым иметлена“.

Тыгай государствым создатлымаш—тиде социализмын моткоч кугу сеҥымашыже. Государственный орган-шамычым умбакыже пенгыдемдымаш, мемнан государствын куатшын основыжо улшо социалистический собственностьым аралымаш, колхозник-шамыч коклашке шалатыме кулачествын кодшышт дене пуртымо частнособственнический, буржуазный тенденций-шамыч ваштареш кучедалмаш, государственный орган-шамычлан калык тушман-шамычым чаманыде куклаш да пытараш полшаш, мемнан родинам аралымаш—теве кажне советский гражданинын священный долгшо.

Кажне палыже, что социалистический государство, шке Йошкар Армийже да Военно-Морской Флотшо дене, карательный орган-шамычше дене да советский разведка ден пырля,—социалистический революцийын великий сеҥымашыжым аралымаште шемер-шамычын эн главный оружийже улеш.

И. Кирюшкин.

Шукерте огыл ВКП(б) Обкомын организоватлыме агитатор-шамычын курсыжо эртен. Снимкыште: курсышто занятий кая.
Фото М. Чуршуковын.

АРМИЙЫШ ФИЗКУЛЬТУРНИК ЛИЙЫН КАЯ

Комсомолец С. М. Гордеев йолташ (Еласал район) тений армийыш призыватлалтеш. Тудо Йошкар Армийыш таза кап-кылан лийын кайшашлан верч тений физкультура дене талын заниматлаш тӱҥалын. Эр еда физкультурын тӱрлӧ видше денат тренироватлаш тӱҥалын.

Тыршымыже арам ыш лий. Тений тудо Марийский республикысе кроссышто 10.000 метрыш куржмаште республиканский рекордым ыштен.

Москваште Всесоюзный ялозанлык выставка лӱмеш спортивный пайрем годым Гордеев йолташ 500 метрыш куржмаште кумышо верым налын.

Тыгай сай результатым ончыктымыжлан физкультурын Всесоюзный комитетше Гордеев йолташлан грамотым да жетоным пуэн.

Тудо 4 оборонный значоклан нормым сдатлен.

— Мый армийыш физически да политически ямдылалтын каем. Чыла тиде сеҥымашем Йошкар Армийыш кайме кече вашеш лийынат, — манеш Гордеев йолташ. — Мый август мучашге йӧратыме, героический Йошкар Армийын призыватлалтам. Тиде кече шуын. Мый ӱшанем, что пеледше, уло шӱм дене йӧратыме родинам пенгыдын арален кертше лиям. Нимогай коварный тушман мемнан элым лӱдыктен ок керт. Моло гаяк, мыят родина верчын уло вийым, кӱлеш лиеш гын илышемат пуаш ямде улам.

Н. И. Очетов.

Филиппов—отличник

Иван-Солинский средний школын 7-ше классыштыже тунемше (Кужеҥер район) Филиппов Иван тунеммаштыже пеш старательный. Тудо кодшо ий 6-шо классым отлично тунем лектын. Пионерский пашаште активно участвоватлен. Дирекций тудым шуко гана премироватлен, тений кеҥежым райкомол „Таир" пионерский лагерьыш колтен ыле.

Теният Филиппов йолташ отлично тунемеш. Тудо жапым нигунамат яра ок эртаре. Яра жапым сылне литературым, газетым лудын эртара.

П. П. Поликарпов.

Соревноватлен тунемына

Ме, Куракин средний школышто тунемше-шамыч, тунемаш тӱҥалмын первый кечыштак Параньга средний школышто тунемше-шамыч ден соцдоговорым ыштышна. Соревнованийын результатшым палашлан кок могыр гычат 7 еҥан комиссийым ыштен улына. Класс ден класс коклаштат соцдоговорым ыштыме. Тунемше-шамыч ӱчашен тунемыт.

А. А. Иванов.

ИНОСТРАННЫЙ ТЕЛЕГРАММА

Английский самолет-шамычын Германия ӱмбак первый гана налетым ыштымышт нерген информаций министерствын увертарымыже

Лондон. Информаций министерство английский самолет-шамычын 4 сентябрьыште Киль ӱмбак первый налетым ыштымышт нерген отчетым публиковатлен. Икмыняр бомбардировщик-шамыч, Вильгельмсгафеныште бомбардироватлалтше кок военный корабль гыч иктыжын ӱмбач чоҥештенат, почти тудын мачтышкыжак логалынит.

Бомбардировщик-шамычын первый отрядше 4 сентябрьыште 16 шагатлан Англия гыч лектын, виян йӱр лийме ӱмбачат 2 шагат гыч Вильгельмсгафеныш шуын. 3 самолет первый корабльым, тудын мачтыж деч 30 метр дечат изи кӱкшыт гыч успешно бомбардироватленыт. Английский бомбардировщик-шамычын отрядше 19 шагатат 30 минутышто благополучно шке аэродромышкыжо пӧртылын.

Бомбардировщик-шамычын вес отрядыштышт снарядын осколкыжо дене да пуля дене ик самолет локтылалтын. Туге гынат, самолет благополучно пӧртылын. Кокымшо ден кумышо бомбардировщик-шамыч нимат лийын огытыл. Бомбардировщик-шамычын тиде отрядыштым 100 метр кӱкшытыштӧ побережье лишне 6 германский истребитель-шамыч вашлийыныт. Туге гынат, бомбардировщик-шамыч нападений деч утлен кертыныт да нуно Эльбан устьеже марте чоҥештенат, кушто 6.000 фут кӱкшыт гыч германский военный корабль-шамыч койыныт. Самолет-шамычын корабль ӱмбалне кояш тӱҥалмешкышт немец-шамыч нуным лӱйкален огытыл, тудын мӧҥгӧ кенета чыла орудий дене лӱйкалаш тӱҥалыныт. Путырак виян лӱйкалымаш кугу корабль-шамыч гыч лийын манын, налетын участникше-шамыч ойлат. Туге гынат, почти чыла отрядлан повреждений деч утлалшышт йӧн лийын, тыге чыла самолет-шамыч благополучно шке аэродромышкышт пӧртылыныт.

Йошкар-Оласе 7 №-ан школын ученицаже Аксенова Муза лӱаш тунемеш.
Фото М. Чуршуковын.

ЛУДМО ПӦРТ-ШАМЫЧЫН ПАШАШТЫМ САЕМДЫМАН

Морко районышто политико-просветительный пашаште ятыр ситыдымаш уло. Тидыжым лудмо пӧрт ден колхозный клуб-шамычын пашам начар ыштымашышт гычат ужаш лиеш.

Коркатово лудмо пӧрт пашам пеш начар ышта. Лудмо пӧрт вуйлатыше Голубкин 3 арня лиеш пашам кудалтен каен. Туге гынат, тиде лудмо пӧртлан РОНО кызыт мартенат избачым муын ок керт. Кинер лудмо пӧртышкӧ пашам ыштен кертдыме еҥым шогалтыме. Лудмо пӧрт вуйлатыше Миронова масса коклаште политико-массовый пашам йӧршеш ок ыште, колхозышто пырдыж газет лукмаштат ок полшо. Уборка жапыште пырдыж газета йӧршеш лукталтын огыл.

Лудмо пӧрт-шамыч добровольный общества-шамычын кружокым организоватлен, нунын пашаштым саемдышаш улыт ыле. Теве Кугу-Кожлаял лудмо пӧрт пелен нимогай кружокымат организоватлыме огыл. Лудмо пӧртыштӧ 313 книга уло гын, пелыже утла тоштемыныт. Пӧрт кӧргыштӧ культурно тӱс уке. Шукерте огыл лудмо пӧрт вуйлатышылан Данилова Лизам шогалтыме. А РОНО Данилова йолташлан лудмо пӧртын пашажым йол ӱмбак шогалтымаштыже ок полшо. Шуко лудмо пӧрт-шамыч пашаеҥ-шамыч укелан кӧра тӱкылмӧ шинчат.

Тыгак лудмо пӧрт-шамыч колхозлаште красный уголокым организоватлышаш улыт ыле гын, нуно тиде паша дене огыт интересоватле, шуко колхозлаште красный уголок-шамыч литература укелан кӧра пашам огыт ыште. „Ленинград", „Яранга", Калинин лӱмеш да моло колхозлаштат красный уголокым организоватлыме огыл. „Вончо" колхозышто красный уголокым организоватлыме. Но туштат красный уголок вуйлатыше Гаврилов йолташ нимогай пашам огеш ыште. Шукерте огыл районный библиотека гыч 200 теҥгеаш литературым конден да шукыжым йомдарен пытарен.

Нине чыла ситыдымаш-шамычым тӧрлатен, лудмо пӧрт-шамычын пашаштым решительно саемдыман.

Сергей ЭЧАН.

Футбол дене модмаш

Шукерте огыл „Трактор" колхозысо футбольный команда ден „Какшан" колхозысо команда футбол дене йолташла вашлийын модыч. Тиде модмаште „Какшан" колхозын командыже „Трактор" командым 6:2 счет дене сеҥен.

М. Веденькин.

Тор'ял район.

МУЗЫКАНТОВЫН „ТАЛАНТШЕ"

Кеч могай еҥынат иктаж могай талантше лиеш. Талант деч посна артист алӧ музыкант лияш кеч мыняр тӧчӧ, садак лийын от керт. Тидын ден пырля желаний да йӧратымашат кӱлеш. Тунам иже шоныметым шуктен кертат. Южо еҥже йӧратыме огыл, шкенжын уло энергийжым тышке пышта. Тиде ок сите, ю ж ы ж о фамилийжымат вашталта. Столяр—Столяров улам манеш, а музыкант—обязательно Музыкантов!

Вот ик Музыкантов уло. Тудо Кукнур медпунктышто (Шернур район) фельдшерлан ышта. Те тудымат Музыкантов гын, обязательно музыкант шонеда дыр. Ч ы н ж ы м ойлаш гын, тудын нимогай музыкальный талантше уке. Зато вес „талантше" пеш-а-ак кугу!

Эрдене 9 шагатлан занятий тӱҥалеш. Ожидальный залыште калык погына. Музыкантоват черле-шамычым приниматлаш тӱҥалеш. Тыйым онча, кучылтеш. Шижалтеш—Музыкантовын шӱлышыжӧ спиртоватлыме, палынак велэ ӱпша. Южгынам йӱдымӧ еҥын воктечше куржын колтымыжат шуэш. Иктым-весым приниматла. Тыге занятий пыта. А паша деч вара ноймо ӱмбач, ойлышашат укепайрем! Южгынам шкетын „скучно" улмылан, а южгынам вес амал лектеш—йолташ толеш.

Музыкантовын чот келшыме ик йолташыже уло—Круглов. Тоже фельдшер. Но кызыт фельдшерлан гына пашам ок ыште. Может быть, шонымыжо дене ыштат ыле дыр, но райздрав йӱмыжлан „отпускым" пуэн.

Но вот Круглов толын. Йолташ, йӱкташ кӱлеш. Музыкантоват Кругловым сийлаш тӱҥалеш. Чесыже шуко—арака, арака... Йӱмӧ годым эре йӱмӧ гына шуэш, маныт йӱшӧ еҥ-шамыч. Вот Музыкантоват шерже теммеш лӧчен. Эрден кынелеш—вуй шкенжын гаяк ок туч, мокмыр. А фельдшер лиймек, мокмыр нимат огыл! Ты манмеш паремдаш лиеш—поллитр ошо и все! Музыкантов тыгак ыштыш, но палыш—черлым приниматлаш каен ок керт. Тиде нелэ положений гычат утлаш Музыкантов вашке йӧным шонен муо. Кругловын „пагарыштыже" шагалрак, йолташ йолташым пусть алмашта! Садак прием!

Тиде Музыкантовын ик кечысе историйже. Но тудын чыла историйжым возаш ик лист кагазат ок сите. Ме тыжак лач „талантше" нерген гына возышна. Кеч мом ойлыза—Музыкантовын „талантше" кугу! Тидын ден пырля желаний ден йӧратымашыжат уло.

Мирон Чойн ден Эпай.

Врид. отв. редактора—Я. И. МАЛИНОВ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комната № 70, телефон № 90.
Упол. Главлита Мар. АССР А—793. г. Йошкар-Ола, 1 типография Маргосиздата.